

parobrod „Hesperia“ po kapitanu Johannsen, ki je imel zveze v severnem Kitaji in vzhodni Sibiriji. Kokoši tretjič pripeljane, prejel je leta 1882. baron Lühdorff. Te kokoši so iz nekega Buddinskega samostana v bližini Mukdena, glavnega mesta Mandžurije. Menihi se pečajo tam s kokošjo rejo prav zelo, ter pošiljajo vsako leto po več tisoč komadov v južne pokrajine Kitajskega cesarstva.

Langshan so jako velike, lepe kokoši, truplo spominja Dorking; imajo dolg, poln vrat, majhno glavo, visok, enoten greben, rdeč obraz, srednje velika, rdeča ušesa, dolge, rdeče podbradke, velik, kvišku obrnen, lep rep z dolgimi srpi, gosto perje, katere se pa v razliko s Cochín oprijemlje života, malo obraščeni nogi. Langshan nadkriljuje celo Dorking s svojo težo. Odrasli petelini morajo imeti nad $5\frac{1}{2}$ g. — Med svojimi Langshan imam petelina, ki tehta $11\frac{1}{2}$ starih funtov in ki poleg vse svoje teže prav dobro opravlja svojo nalogo.

Perje je črno ter se izpreminja v zeleno. V novjšem času nahajajo se pa uže tudi beli in modri Langshan.

Mladi piščanci so, kadar se izvalijo, po vrhu glave in po hrbtu črni, po vratu, prsih in trebuhu so pa rumenkasto beli. Nogi sta mesnate barve, ki se pa pozneje izpremeni v sivo.

Odlikuje se ta pasma po posebni utrjenosti. Piščanci navadno prav dobro uspevajo, ako se morejo s kokljo prosto gibati. Akopram se počasi obrasto, vendar jih le malo pogine. Trdijo, da kokoši dobro valijo. Jaz iz svoje izkušnje ne morem temu pritrditi, ker v dveh letih, kar redim to pasmo, klockala mi ni še nobena kokoš. Za nesenje po zimi je pa to pasmo jako priporočati. Langshan so tudi dobre za „namizno kuretino“, ker nimajo predebelih kosti, imajo pa belo kožo, mehko, sočno, belo meso in so zelo težke. Pasejo se te kokoši rade, zato so pa tudi za kmeta prav dobre.

Zadnja vrsta med velikani so

Plymouth-Rocks.

V svojih prejšnjih spisih sem uže omenil, da je ta pasma bila vzgojena v severni Ameriki baje z umnim križanjem Cochínov z ameriškimi jastrebastimi Dominikanci.

Prvikrat je bilo videti te kokoši razstavljene l. 1868. v Worcester (Massachusetts).

Plymouth so velikega, dolgega in širokega života (glej podobi 1. in 2.), imajo dolgi, rumeni, goli nogi, srednje dolg vrat, rdečo glavo, rdeča ušesa, rdeče podbradke, rumen kljun, enoten, kvišku stoječ greben in majhen rep s srednje dolgimi srpi.

Obilno perje se dobro oprijemlje života. Plymouth so navadno jastrebasto pisani, t. j. po vsem životu je perje enake barve, in sicer ima vsako pero na svetlo sivem temelji 3—5 marog počez, ki pa niso ostro ločene od temeljne barve, temuč polagoma prehajajo iz svetle v temno barvo, tako nekako „valovito“. Rado pa se pripeti, da je opaziti petelinu na sedlu malo rumen-

kasto perje, česar bi ne smelo biti. Petelini so navadno svetlejše barve nego kokoši.

Plymouth so „farmarske kokoši“ severne Amerike, koder so najbolj razširjena in najbolj priljubljena pasma, ker dajajo izvrstno pečenko, so utrjena, dado se lahko vzgajati in neso pridno zlasti po zimi.

Po svojem opazovanji moram pritrditi tem lastnostim, kajti letošnjo zimo pričele so mi uže v adventu nesti ter mi neso neprenehoma. Od 6 kokoši se je še le ena sama zmislila, da bi klockala. Podložena jajca je prav dobro izvalila, sedaj pa uže zopet nese. Jajca so nekoliko večja nego domačih kokoši. Mladi piščanci se dobro in hitro redijo, toda hočejo biti zunaj na planem in na paši.

Te kokoši si iščejo svoje hrane same, ako jim je trata na razpolago. — Uspevajo pa tudi po zaprtih prostorih prav dobro, ako jih človek primerno krmi.

Iz tega uzroka jih je priporočati tudi mestnim kokošerejcem.

Njih zunanja oblika in barva sta tako mikalni, da jih vsakdo takoj opazi, če tudi ni kokošerejec.

Zadnji dve pasmi Langshan in Plymouth gojijo prav zelo zlasti oni zavodi, kateri vzrejajo namizno kuretino za prodaj, kot na pr. zavod v Št. Ilgen pri Heidelbergu, ki obsega čez 4 hektare zemlje, in kjer izvale na leto čez 40.000 piščet.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

108.

Duševne potrebe in ljudoljubne naprave Japoncev.

Kateri mladenič hoče dobiti državno službo, mora se dati na preskušnjo in če jo prestane, potem gre na vseučilišče. Prvo vseučilišče je v Jedu, ustanovljeno od vlade l. 1533. Na tem vseučilišču se podučavajo brezplačno mladeniči v pravouku, politiki, pesništvu, pa v kitajskem in japonskem višem jeziku. Uočne učence preskrbe vlada in posamezniki z vsemi potrebščinami. Učenje na tej šoli traja tri leta in se završuje z glavno skušnjo. Vseučilišče vodi deželni načelnik in cesarski nadzornik. Profesorjev je po 4 do 5 prve vrste, 12 do 13 druge vrste in 20 do 30 tretje vrste. To vseučilišče stoji skoro sredi mesta in pokriva prostor 43.200 yardov angleških. Razen poslopij ima obširen vrt z ribnikom, šetališči, griči i. d. S tem vseučiliščem je spojena tudi šola za učenje tujih jezikov, katero je vlada l. 1856. ustanovila, koj ko je bila odprla pristanišča evropskim trgovcem. V tej šoli uče holandski, francoski, angleški in ruski jezik. Pred devetdesetimi leti še ni bilo nobenemu dovoljeno učiti se tujih jezikov, razen njemu, ki je hotel, da bode tolmač.

Japonci imajo javne knjižnice skoro v vsakem večjem mestu. Najbogatejša knjižnica japonskih in tujih knjig je v Jedu na vseučilišču, potem knjižnica japonskih in kitajskih knjig v Miaku, Osaki in Futi. Tem knjižnicam je treba poslati vsako novo knjigo, kaj pak brezplačno.

Tudi muzejev in drugih takih zbirk imajo Japonci dosta, toda največ zasebnih. Z javnih naj omenimo samo muzej domačih prirodnin, večinoma rastlin, pri državnej zdravniške šoli v Jedu, pa obrtni ustav domačih izdelkov od porcelana, papirja i. d. v Miaku. Mnogi premožni zasebniki imajo bogate zbirke kopanin itd., katere si more vsak brezplačno ogledati. Tudi starine nabirajo Japonci, takove zbirke imajo vzlasti templji, pa stare plemenite rodovine. Vsakega leta na gotov dan so odprte te zbirke.

Kar se tiče zabav v obče, treba nam samo toliko omeniti, da so Japonci še zelo otročji po naših nazorih. Priljubljene so jim igre, s kakeršnimi se pri nas deca zabava. Radi pa hodijo Japonci v gledališče. Obseg mnogih dram, vzlasti zgodovinskih, vzet je z navadnega življenja in mišljenja narodovega, pa z domače zgodovine, in to jako povoljno upliva na narod.

Knjigotiskarstvo je bilo uvedeno v Japonsko s Kitaja dosta zgodaj. Toda domače nesloge in vojske so ovirale razcvet njegov in šele pred dobrimi 300 leti, ko se je zemlja pomirila, opomoglo si je tiskarstvo. Od tedaj je narod čimdalje bolje napredaval v umetnosti in vednosti. Tisk pa ni svoboden v Japonskeji, vsak spis se mora predložiti političnemu uradu v mestu, ali kateremu vseučilišču; brez njunega dovoljenja se ne sme nič natisniti. Nova ustava utegne marsikaj olajšati.

Slovstvo japonsko je bogato, znanstveno in zabavno. Vzlasti njegujejo prirodoznanstveniki in zgodovinarji. Na prvem mestu pa je botanika. Prirodoznanstvena dela japonska so okrašena s tako dovršenimi barvotiski, da se morejo vsporejati evropskim. Krasni in natančni so tudi zemljevidi japonski. Spisov zgodovinskih imajo premnogo, ali mnogi so prepovedani in ne smejo jih natisniti, zato dotične rokopise čuvajo kot posebno dragocenost in redkost. Perijodiške literature dolgo niso imeli Japonci, le sem in tje so poslali kako novost mej svet. Čitali so najrajše holandske liste. Leposlovje cvete v Japonskeji prav tako kakor v Kitajski. Vzlasti zanimive so Evropejcu narodne bajke in pravljice, katere pogosto prikazujejo po duhu in smislu svojem prečudno podobnost našim bajkam in pravljicam.

109.

Koloradovec.

Na zahodni strani severne Amerike stoji gorstvo, po katerem raste najgorostejše ameriško drevje. Po dolovih in obronkih raste med ostalim biljem mnogo sumljivih in strupenih bilin. V to zloglasno familio gre tudi korun. Po mnogih samoraslih bilinah, ki so v rodu s korunom, živel je od nekdaj hrošček, o katerem no-

beden ni nič vedel. Samo pojedini prirodoslovci so poznavali tega hrošča, pa tudi oni niso vedeli o njem povedati nič dobrega in nič slabega. Leta 1822 je dobil tega hrošča profesor Say v Filadelfiji in nam ga je opisal. Za ostali svet bi bil ostal ta hrošč neznaten, da mu ni prišla kultura naproti. Evropski doseljniki so se širili vse dalje k zahodnemu gorstvu, in razen drugih setev so zasadili tudi korun v bližini hrošča, ki je do tedaj prav nedolžno živel na samoraslih rojakih korunovih. Kakor da se je razumel v botaniko hrošč, brzo je prešel na korun in se prepričal, da ima tu sočnejšo hrano. Leta 1859 se je pomnožil hrošč tako, da so se Američani bali za obstoj korunov. Kmalu je zvedela vsa Amerika za tega škodljivca, kateremu so dali po deželi, v katerej se je prikazal, ime koloradovec. V kratkem času in z nenavadno brzino se je razširil koloradovec daleč na izhod in jug. Leta 1865 je prešel Misisipi in se naselil v državi Illinois (Ilinajs). Leta 1870 je bil uže v državah Indiania, Ohio (Oheio), Pennsylvania, Massachusetts (Mesečusets) in New York (Nju Jork). Leta 1871 so pokrila cela jata reko Detroit v Michiganu (Mičigén) in so preplavala na plavajočem drevju jezero Erie ter so se naselila po dolovih med rekama St. Clair in Niagara. Kedar so v Evropo dospeli žalostni glasovi ob uničevanju koloradovca po Ameriki, zbal so se gospodarji, da ne pride čudni gost tudi na njihova korunišča. Zato so vlade izdale najstrožjih naredb, da se ne sme s severne Amerike korun uvažati. Ali so se te naredbe strogo izvršavale ali ne, težko je pravo povedati, no naj je bilo kakorkoli, zastoj so bile naredbe, kajti 1877. l. je bil koloradovec uže v Evropi. Koncem junija omenjenega leta so ga zapazili pri Mühlheimu na Reni in mesec dni pozneje pri Schildavu v pruskeji Sakski. Še dandanes nobeden ne ve, kako je koloradovec sem zašel. Mnogi menijo, da ga je hudobna roka v Evropo prinesla, da ga tu razširi, kar je tudi verjetno. Pruska vlada je napela vso moč, da uniči tega vsiljenca. Ni jej bilo žal ni truda ni stroškov in na srečo ga je res zatrla. Koj naslednjega leta ni bilo opaziti hrošča nikjer več. Gotovo je Evropa hvaležna pruskeji vladi na tem trudu.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca Kluna

v državnozborni seji dne 21. marca t. l.

(Dalje).

Ti nauki morajo nepogojno vreči celi red ter imeti za posledice vojsko in zmešnjavo Mislite si, da se uporabi to načelo za naš parlament. Kakove zmešnjave bi navstale z ozirom na mandate gospodov poslancev, ako bi glede njih veljalo to načelo!

*